

Lubumbashi: 13 april - 22 april 2012

Het is zondagavond 15 april en ik ben hier alleen in Kipopo. Ik schrijf Kipopo als ik het terrein van de Aalmoezeniers van de Arbeid bedoel waar de sociale school zich bevindt en waar de Aalmoezeniers ook een huis voor de huisvesting van een vijftal mensen hebben, leden van de congregatie maar ook bezoekers zoals ik. Een bezoeker ben ik niet meer want ik kom hier nu al voor de tweede keer twee maanden les geven en voorstellen doen om de andere activiteiten van de congregatie hier in Katanga te structureren.

Ik zit alleen aan een tafel omdat Simon Muyaya, regionaal overste van de Aalmoezeniers, directeur van de sociale school en verder pastoraal begeleider (zo heet dat tegenwoordig toch in België, waar proost aan iets anders doet denken) van de christelijke arbeidersbeweging. Gewoonlijk verblijft hier ook nog Stéphane Kapenda, een ander lid van de congregatie, maar die is voor een tiental dagen afwezig. En drie andere Belgische Aalmoezeniers, die hier voor twee weken verblijven om met de realiteit van hun Congolese confraters kennis te maken, zijn hier gisterenmorgen vertrokken naar Likasi en blijven nog tot morgenmiddag weg.

Het lijkt me dus een geschikt moment om een goed voornemen in praktijk te brengen: met een zekere regelmaat een soort kroniek te schrijven voor iedereen in België die me regelmatig vraagt wat ik in Congo doe en waarom ik dat doe.

Ik heb twee verzamelCDs meegebracht: Klaras top 75 van enkele jaren geleden en de recente Klara's Top 100. In totaal zijn dat wel 18 CDs, genoeg dus om me bij het voorbereiden van lessen, het vertalen van projectvoorstellen en ook deze kroniek wakker te houden. Nu speelt juist *Wir setzen uns mit Tränen nieder* uit de Mattheuspassie van J. S. Bach, maar ik voel me helemaal niet tranerig of triest, integendeel juist in superconditie.

Vrijdagmorgen 13 april om 07.00 uur

Het hele traject van thuis in Mortsels tot in Kipopo in Lubumbashi duurt 23 uren maar ik ben pas 13 uren van huis en ik voel me al helemaal in Katanga.

Ik heb voor de eerste maal een vlucht geboekt met *Ethiopian Airlines*, met een stop in Parijs en dan om 06.00 aankomen in Adis Abeba om de vlucht van 09.30 naar Lubumbashi te nemen. In transit 2 komen de passagiers voor Ilongwe in Malawi (een tussenstop) en Lubumbashi samen. *Ethiopian*

vliegt met eerder kleine vliegtuigen (max. 190 passagiers) en als ik rond me kijk, zie ik dat zeker een kwart van de wachtenden Aziaten zijn, Chinezen en Koreanen (tenminste: dat denk ik) en een zeldzame Pakistaan. Die komen met *Ethiopean* van diverse bestemmingen in Azië en vliegen vanaf Adis Abeba door naar Congo.

Ik ben dus al helemaal in de sfeer van Lubumbashi, waar Chinese en andere bedrijven sinds enkele jaren zichtbaar aanwezig zijn in de mijnbouw en in de aanleg van wegen. Voor de rest leven die Chinezen nogal teruggetrokken in hun *compounds* en zie je ze weinig op straat. Maar in de economie spelen ze een steeds belangrijker wordende rol. Ik zal er zeker nog over schrijven als ik verslag uitbreng over de vakbond CSC, de *Confédération des Syndicats Congolais*, de partnerorganisatie van het ACV. De CSC Congo en de Franstalige tak van het ACV, de *Confédération des Syndicats Chrétiens* of CSC, delen dezelfde afkorting (er bestaat hier zeker een correcter woord voor maar dat schiet me niet te binnen) en kan het propagandamateriaal van mijn Franstalige collega's (ik voel me nog altijd ACVer) hier gebruikt worden.

Vrijdag 13 april, aankomst in Lubumbashi en naar Kipopo

We landen om 14.30 uur stipt op tijd op Luano, het vliegveld van Lubumbashi. Ik kan overigens niets dan goed zeggen over *Ethiopean*: een goede service zonder extra's, een ontspannen sfeer en redelijk lakse veiligheidscontroles, precies zoals ik het graag heb.

In de kleine aankomsthal zie ik dat de verbouwwingswerken al een eerste resultaat hebben opgeleverd. Er zijn nu drie kleine hokjes voor de paspoortcontroleurs gebouwd, voor de passagiers is het duidelijk waar ze moeten aanschuiven, de immigratieambtenaren doen niet moeilijk, zelfs niet nadat Marie-Yvette, een militante van de CSC die ook les volgt op de sociale school en die op de luchthaven werkt en me is komen begroeten, met mijn bagagetickets weg is en ik dus niet langer over een *interculturele bemiddelaarster* beschik. Dat is al een hele verbetering in vergelijking met vorig jaar en oneindig veel keren beter dan de (door de Congolezen gewilde?) chaos op de luchthaven van Kinshasa, waarvan ik vorig jaar mocht genieten. De werken aan de vertrekhal, die in 2011 al begonnen waren, zijn weliswaar nog steeds niet ten einde maar ik blijf positief en ga ervan uit dat ik in juni aan vernieuwde en goed georganiseerde incheckbalies zal staan.

We rijden Lubumbashi binnen langs de weg naar Likasi. Hier wordt gewerkt aan de verbreding van de rijbaan, en misschien (denk ik bij mezelf

maar zeg het niet) komen er ook wel stroken voor fietsers en voetpaden. In elk geval wordt hier gewerkt aan de verbetering van de infrastructuur en ook dat is positief.

In mijn cursus Ontwikkelingseconomie spreek ik over de erbarmelijke infrastructuur als de belangrijkste reden voor het uitblijven van economische ontwikkeling (of misschien de tweede belangrijkste, na corruptie en slecht bestuur) maar hier in Katanga is er sinds mijn eerste bezoek in 2007 duidelijk verbetering, met dank aan de Chinezen die de wegen aanleggen of herstellen. Dat alles in het kader van een breed samenwerkingsakkoord uit 2008, dat door westerse critici als ongunstig voor Congo werd beoordeeld, maar daarbij vergeten die critici dat de decennialange 'samenwerking' tussen België en andere westerse landen en Afrika ook niet al te veel positieve effecten heeft opgeleverd en ook dreef op een onderstroom van economische en politieke belangen. Ik zou hier enkele tientallen bladzijden moeten schrijven over dat akkoord en wijzen op de potentiële nadelen, de nadruk leggen op de slechte arbeidsomstandigheden en het gebrek aan sociale dialoog in de Aziatische bedrijven, enz. maar dat komt nog wel, zij het op minder dan tientallen bladzijden.

Zaterdag 14 april

Congo blijft Congo. Gisterenavond was de internetverbinding buitengewoon snel maar nu blijkt dat grote delen van Lubumbashi al sinds donderdag zonder water zitten. Bij de wegenwerken die ik gisteren nog zo positief beoordeelde, zou een hoofdleiding geraakt zijn, een klein tegengewicht voor mijn enthousiasme.

Het water is dus gerantsoeneerd want het moet in jerrycans aangevoerd worden. Dus geen douche en ook geen joggen. Ik heb me voorgenomen om elke dag om 06.00 uur op te staan en vier of vijf keer per week 10 km te gaan lopen. De Keniaanse en Ethiopische marathonlopers trainen op 2000 m hoogte. Als ik hier op 1200 m hoogte regelmatig loop, moet dat een effect hebben op mijn prestaties, zo redeneer ik optimistisch. Maar vandaag dus geen training!

Tegen het einde van de voormiddag laat ik me door Simon naar de Salesianen brengen. Die zijn een begrip in Katanga (en ook in andere delen van Congo en landen!) met kwaliteitsonderwijs, de opvang van straatkinderen, tehuizen voor jongens en meisjes die van huis weg zijn (dikwijls beschuldigd van hekserij of andere kwalijke invloeden op hun families maar in feite meestal uit geldgebrek) en andere initiatieven in de *Cité des Jeunes*, een groot complex aan de rand van Lubumbashi.

Ik heb van Katleen, die zoals ik in de Wereldwinkel van Boechout werkt, enkele kleine cadeautjes meegebracht voor haar nicht Marjan die in de Cité zes maanden stage doet. Marjan volgt een postgraduaat Noord-Zuid in Kortrijk en daar geef ik elk jaar de inleidende lessen over economische en sociale ontwikkeling, armoedebestrijding en inkomensverdeling. Ik heb van Marjan ook een paper beoordeeld en gezien dat ik haar een 16 gegeven heb, het hoogste cijfer van de groep van 35. Ik kan dus een hartelijk onthaal verwachten.

Helaas is Marjan met een vriendin voor het weekeind naar Likasi en ik zal haar dus de volgende weken nog eens moeten opzoeken. Ik geef de cadeautjes aan een Canadese vrijwilligster uit Québec, die daar ook tijdelijk werkt en maak dan kennis met Pierre Alexandre, een Franse bouwkundig ingenieur. Hij werkt als expert voor Miserior, de Duitse tegenhanger van Broederlijk Delen, en bezoekt regelmatig bouwprojecten van katholieke congregaties over heel de wereld. De Salesianen bouwen nieuwe paviljoenen voor de jongens die hier verblijven en daarbij wordt gebruikt gemaakt van nieuwe technieken. Ik leer van hem dat BTC ook wat anders kan beteken dan *Belgian Technical Cooperation*. Het gaat om *Bric (en) Terre Comprimée*, stenen die dus niet gebakken maar samengeperst worden. Ik heb die techniek ook in Sri Lanka gezien. Die stenen worden dus niet gebakken maar door de zon gedroogd en verhard. Er wordt energie bespaard, hier in Katanga brandhout, en er zijn al niet teveel bomen! Als het gebouw dan aan de buitenkant met een soort vernis behandeld wordt, zijn ze beter bestand tegen de regen en zien ze er daarenboven ook nog mooier uit dan de traditionele bakstenen gebouwen.

Ik leer nog een en ander over de ecologische aspecten van het bouwen in ontwikkelingslanden en dan blijkt dat we elkaar misschien van dienst kunnen zijn. Er lopen hier bij de Salesianen altijd wel enkele jongeren rond die hun technische opleiding als metsers, loodgieters, enz. beëindigd hebben en op zoek zijn naar werk. Sommigen hebben de technische capaciteiten om zich als kleine zelfstandige ondernemer te vestigen maar het ontbreekt hen aan administratieve vaardigheden: een bestek opstellen, een werkplan maken, een eenvoudige boekhouding voeren. Een cursus van een tiental dagen of een avondcursus van enkele weken zou dat tekort kunnen verhelpen. Ik bedenk dat wij in Kipopo juist met die vormen van modulair onderwijs voor (jonge) volwassenen willen werken en met de Salesianen zouden kunnen samenwerken voor het organiseren van zo'n vormingstraject. Ik spreek af dat we elkaar tegen het einde van volgende week terug proberen te zien, als hij terug is uit 'de brousse' (de brousse is

alles wat buiten Lubumbashi en andere grotere steden als Likasi en Kolwezi ligt).

's Avonds ga ik met Simon op zoek naar water. We rijden met onze jerrycans naar één van de *cités* (in de koloniale tijd de woonwijken van de Congolezen, gebouwd rond het moderne centrum dat voor de blanken bestemd was – die *cités* breiden zich in razend snel tempo uit, waardoor de bevolking van Lubumbashi op tien jaar waarschijnlijk verdubbelt). We komen bij een Congolese familie waar Simon kind aan huis is. De vrouw werkt als boekhoudster voor de (dit keer) Belgische BTC en ze zal in de toekomst ook de boekhouding van de NGO van de Aalmoezeniers en van de sociale school doen (een geruststelling voor Karin van de Internationale Dienst van het ACV!).

Zo'n *cité* bestaat soms uit een groot aantal kleine gezinswoningen, dikwijls gebouwd door de *Union Minière* (in de Belgische tijd) en later door *Gécamines*, en soms uit vierkante woningblokken waarbinnen een aantal Congolese families woningen van twee of drie kamertjes hebben. Het koken gebeurt op de binnenplaats of onder een afdak. Ik ben de voorbije jaren enkele keren bij gewone Congolezen op bezoek geweest maar het is elke keer toch weer een schok te zien hoe eenvoudig (een eufemisme voor wat in werkelijkheid primitief mag heten) de Congolezen moeten leven. Gelukkig is hier wel water en kunnen we onze jerrycans vullen.

Op de terugweg geven we nog even *acte de présence* op het feest voor de tachtigste verjaardag van een *papa*. Zo noemen de Congolezen mannen vanaf een zekere leeftijd. Ik ben dus ook *papa* en soms ook *père*, als ze denken dat ik pater ben – ik protesteer niet tegen die *père* als dat in de gegeven situatie voordelen kan opleveren. Ik vraag waarvan die man en zijn vrouw leven. Hij heeft 30 jaar voor het mijnbedrijf *Gécamines* gewerkt en is nu met pensioen. Hij krijgt van de sociale zekerheid elke drie (!!!) maanden 65.000 Congolese frank, dat is omgerekend iets minder dan 50 euro. Gelukkig heeft hij 13 kinderen, waarvan 10 nog in leven, en leven de Congolezen in grote familieverbanden. Ik kan niet nalaten te denken: leve onze Belgische sociale zekerheid. En leve de Belgische infrastructuur, zoals regelmatig drinkwater van redelijke kwaliteit. En dan te bedenken dat zo'n miljard mensen geen betrouwbaar water in hun directe omgeving hebben.

Om te besluiten voor zaterdag: de Congolezen kunnen feesten. Ik kende dat natuurlijk al van de vorige jaren maar op het verjaardagsfeest waren alle ingrediënten er: muziek, Simba's (de grote flessen bier, niet de beruchte of legendarische guerillastrijders uit het begin van de jaren '60 in de

Oostprovincie), de vrouwen in hun prachtige kledij, zoals altijd op zondagen en feesten, en de mannen in alle mogelijke outfits maar toch (bijna) altijd presentabel. Ik ben in elk geval jaloers op de soepelheid waarmee velen lopen en dansen.

Zondag 15 april

Nog geen water (tegen het einde van de voormiddag beginnen de kranen opnieuw te lopen!) en dus geen 10 km lopen. Wel om 06.00 wakker en dus vroeg aan het werk.

Ik doe met Simon een laatste controle van de drie cursussen die ik de voorbije maanden geschreven heb en hier aan de sociale school zal 'geven': *Economie du Développement, Mondialisation et gouvernance* en *Politiques de l'Emploi*. De syllabi zijn OK en kunnen vermenigvuldigd worden, morgen de eerste les *Mondialisation* in het derde jaar (er zijn vier studie jaren, met vier keer per week les van 16.30 tot 19.30 uur). Ik zal elke week drie avonden les geven, sommige weken zelfs vier avonden. En daarbij komen nog de lessen aan de universiteit (Unilu) waarvoor ik deze namiddag met professor Mutombo ga afspreken.

In de namiddag dus weerzien met professor Mutombo – weerzien omdat ik hem bij elk voorgaand verblijf in Lubumbashi ontmoet heb en in 2011 voor de eerste keer zijn cursus Ontwikkelingseconomie overgenomen heb. We maken de afspraak dat ik volgende week woensdag of donderdag begin, twee lessen per week van 09.00 tot 12.00 uur, in totaal 30 lessen en ook nog twee keer een schriftelijke toets. Er zullen zo'n 275 studenten zijn en vorig jaar heb ik al geleerd vragen te stellen waarop alleen uiterst korte antwoorden mogelijk zijn. Afspraken over een seminarie over de banken- en eurocrisis in Europa zullen later volgen.

Bij Mutombo ontmoet ik Frederick Lapeyre, een Belg die enkele jaren in Louvain-la-Neuve gewerkt heeft maar nu in Genève bij de Internationale Arbeidsorganisatie werkt. Ik ken de meeste van zijn ex-collega's in ILN (Peemans, Willame, Leclercq) en ik ken ook heel wat mensen waarmee hij bij de IAO te maken heeft (Rudi Delarue, Eddy Laureyssen). Daarenboven is hij de zoon van een vroegere adjunct-algemeen secretaris van het Europees Vakverbond en weet ik ook een en ander over dat EVV, en kent hij Benedict Fonteneau van het HIVA in Leuven. En laat ik nu juist tien jaar lang met Gérard Fonteneau, de vader van Benedict, tijdens mijn jaren in de internationale vakbond samen gewerkt hebben. Er is dus niet veel introductie en 'vertrouwenwekkende maatregelen' nodig.

Frederick is enkele dagen in Lubumbashi omdat hij voor de IAO vanuit de zetel in Genève een groot project over werkgelegenheid in Katanga coördineert. België financiert dat met 15 miljoen euro over drie jaar. Het gaat o.a. over het bevorderen van het ondernemerschap, technische- en beroepsopleidingen, micro-krediet voor startende kleine ondernemingen. Zo'n project moet natuurlijk een grote staf hebben (anders is het niet serieus genoeg) en die wordt de volgende maanden samengesteld. Mijn professor Mutombo wordt waarschijnlijk de coördinator. Ik ga dat project in mijn achterhoofd houden, voor de vorming van beginnende ondernemers (de afgestudeerden van de *Cité des Jeunes*) of voor de technische scholen van de Aalmoezeniers hier in Katanga.

Het is nu 21.30 uur en bij Klara zitten ze op CD 7 aan de Bolero van Ravel. Tijd om er mee op te houden (met schrijven). Omdat ik met mijn PC hier niet direct op het netwerk kan, moet ik wachten totdat Simon terug thuis is om dit eerste deel van mijn Katangakroniek door te sturen. En als hij nog lang weg blijft, wordt dat morgenvroeg of morgenavond, na mijn eerste les.

Vervolg later deze week of volgende zondagavond. Maar het zullen niet elke keer meer dan 6 bladzijden worden.

Maandag 16 april

Vandaag de eerste les in G3 (Graduat 3), het derde jaar van de sociale school. Ik ken deze groep van vorig jaar omdat ik met hen de *Economie du Développement* bestudeerd heb. Het is een actieve en homogene groep: 9 van de 12 cursisten zijn in dienst van de vakbond CSC, de eerste promotie is dus grotendeels een intensieve en meerjarige bijscholing voor het vakbondskader. Verder is er nog een ondernemer die vier dienstverlenende bedrijfjes in de mijnsector beheert, één Aalmoezenier die zijn opleiding theologie combineert met de sociale school en een ambtenaar van de provinciale afdeling van het ministerie van Sociale Zaken.

De les verloopt goed en we discussiëren uitgebreid over de verschillende betekenissen en aspecten van het begrip 'mondialisering'. Naar het einde van de les wordt ik geconfronteerd met de contestatie van de manier van lesgeven en evalueren van twee lesgevers. Omdat het zo'n homogene groep is, worden de problemen met de opleiding openlijk besproken en wordt niet gearzeld de directie en de lesgevers te interpellieren. De cursisten beklagen zich er over dat ze voor twee modules geen syllabus (een *support* voor het volgen van de lessen) hebben en ze gaan niet akkoord met een schriftelijke evaluatie in de klas zelf op het einde van een module; ze vinden

dat geen manier van doen in het volwassenenonderwijs. Nadat de twee betrokken lesgevers zich in het debat gemengd hebben, begrijp ik dat er van beide kanten weinig soepelheid getoond wordt en ook dat sommige lesgevers (die ook aan de universiteit les geven) toch niet altijd hebben begrepen dat wij een meer actieve en praktijkgerichte opleiding willen zijn.

We spreken af dat we voor de drie jaren afzonderlijk een vergadering zullen organiseren waarop de cursisten vrijuit kunnen spreken over de manier van les geven, de evaluaties, enz. We verkiezen vergaderingen met de drie jaren afzonderlijk omdat ik vrees dat anders enkel de stem van G3 en van de natuurlijke leider van deze groep (Melchisedec, de ondernemer, 53 jaar oud en *père de famille* met 9 kinderen) gehoord zal worden.

Verder ga ik via de sociale scholen van Heverlee en Louvain-la-Neuve op zoek naar een syllabus voor de *Introduction à la recherche sociale appliquée*.

Donderdag 19 april

Na drie dagen al voor de eerste keer geconfronteerd met een groot logistiek probleem. De cursussen worden gegeven van 16.30 tot 19.30 uur en het is hier vanaf 18.00 uur donker. Er zijn hier regelmatig onderbrekingen in de elektriciteitsvoorziening en daarom hebben we vanuit België de voorbije jaren bijgedragen aan de aankoop van batterijen die geladen worden wanneer er elektriciteit is en dan ingeschakeld worden bij onderbrekingen in de stroomvoorziening. Maar dan moeten de batterijen wel terug opgeladen worden wanneer de stroom hersteld is en daarmee was iets misgelopen.

Geen elektriciteit dus. We zijn van 18.00 tot 18.30 uur als een troep kuikens aan de vensterramen samen getroeft maar daarna was het onverbiddelijk gedaan met les geven. We hebben dan maar de discussie over de evaluatie voortgezet en ik heb uitgelegd wat verstaan kan worden onder een 'open boek examen'. Ik denk dat we zo nog een consensus kunnen vinden, op voorwaarde natuurlijk dat er een boek (syllabus) is om open gelegd te worden.

Vrijdag 20 april

In de namiddag weer geen elektriciteit en ik begon al het ergste te vrezen voor de tweede les van mijn module *Politiques de l'emploi*. Maar gelukkig was er vanaf 18.30 uur opnieuw stroom en hebben we enkel een extra lange pauze moeten houden.

Vandaag is Joseph, een van de Aalmoezeniers-in-opleiding, me komen opzoeken. Hij heeft delen van de Top 100 van Klara gehoord, die ik als achtergrond beluister terwijl ik op mijn PC cursusvoorbereidingen of dossiers schrijf. Hij is geïnteresseerd want lid van een koor in een van de parochies uit de directe omgeving. Er staan nogal wat cantates van Bach op die CDs en hij wil ze kopiëren voor zijn koor. Als hij me maar niet komt vragen om mee te zingen!

Zaterdag 21 april

In de voormiddag een bijeenkomst van het graduaat Filosofie. De thema's van de inleidingen kunnen tellen: *L'épistémologie de la complexité: une critique pour sortir du paradigme de la science classique*, verder nog *L'interprétation de Copenhague: une approche de l'épistémologie contemporaine* en *Propédeutique à la Gynosophie: lecture cursive d'une recherche*.

De filosofie is voor mij geen onbeschreven blad maar van de eerste inleider begrijp ik toch geen woord. Dat zal wel aan mij liggen maar een bordschema had misschien wel geholpen. Ik ben toch niet de enige die zich beklaagt over het hoogtheoretisch gehalte van de uiteenzettingen en van het hoger onderwijs in het algemeen. Ik stel me ook vragen bij het realiteitsgehalte van de opleiding van de Aalmoezeniers-in-opleiding, voor wie de studiedag bedoeld is. Ik ben niet de enige want ook Simon Muyaya en Jan Van Roy denken er zo over. Daarom heb ik vorig jaar voorgesteld om de novicen elk jaar toch minstens een maand op het terrein te sturen. De meesten hebben in augustus of september 2011 inderdaad een maand in een bedrijf of ontwikkelingsproject gewerkt. Wie schreef ook weer: 'De filosofen hebben de wereld geïnterpreteerd, nu komt het er op aan ze te veranderen.'

In de namiddag een korte vergadering met het activiteitenverslag van de *Assurance communautaire de santé* (ACS). We hebben die mutualiteit in april 2011 opgericht en ze is op 1 mei van start gegaan. Er zijn nu 322 leden die vijf dollar lidgeld per jaar betalen. Daarvoor worden ze gratis behandeld voor 12 veel voorkomende ziekten, uiteraard malaria en chronische diarree. De leden werden gerekruteerd in twee centra. De Aalmoezeniers hebben vooral gerekruteerd in Kimbeimbe (12 km buiten Lubumbashi), waar ze een school en een medisch centrum beheren en ook enkele andere bedrijven en organisaties aangesproken hebben. Hier zijn er 225 leden: voor 148 van hen betaalt de werkgever (een begin van georganiseerde sociale zekerheid!), 77 leden zijn via de parochie gemobiliseerd. In de parochie St. Bernadette in de wijk Katuba telt ACS 97 leden. Dat valt wat

tegen want we hadden er op gerekend dat door de inbreng van het *Bureau Diocésain des Oeuvres Médicales* hier wat meer belangstelling zou zijn.

Het financieel verslag stemt tot tevredenheid. Er werd 1.385 dollar ontvangen en slechts 969 dollar uitgegeven. Het tweede jaar kan dus met een positief saldo beginnen. Maar nu moeten vooral de individueel toegetrede leden overtuigd worden hun lidmaatschap te hernieuwen. Er was immers nogal wat ontevredenheid. Waar mogelijk worden goedkope (generische) geneesmiddelen gegeven en labo-onderzoeken worden enkel gedaan wanneer het nodig is. Maar soms vinden de leden dat ze voor vijf dollar recht hebben op merkgeneesmiddelen en uitgebreide labo-onderzoeken bij elke klacht.

Zondag 22 april

Vandaag naar Kasumbalesa en naar Musoshi-Sodimico. Kasumbalesa ligt op 90 km van Lubumbashi op de grens met Zambia. Het is een belangrijke grensovergang voor vrachtwagens en op de grote parkings staan er dan ook vele tientallen geparkeerd. De voorbije jaren werd geklaagd over dagenlange wachttijden en in het kader van SADC (*Southern Africa Development Cooperation*) werden aan beide kanten van de grensovergang splinternieuwe douanegebouwen neergezet.

De gebouwen zien er goed uit maar wellicht moeten de procedures toch nog wat 'geharmoniseerd' worden. We kochten aan Congolese kant tegen afgifte van onze paspoorten voor 1 dollar een soort visum dat recht geeft om Congo voor enkele uren te verlaten. Maar aan de Zambiaanse kant was het paspoort dan weer vereist om binnen te mogen. We moeten maar hopen dat de formaliteiten voor in- en uitvoer van goederen beter op elkaar afgestemd zijn. En nog beter zou zijn dat de spoorlijn tussen Lubumbashi en Kasumbalesa en verder Zambia in, hersteld zou worden. Want de vele tientallen dertig- en meertonners die dagelijks over de Katangese wegen rijden, veroorzaken grote schade en onderhoudskosten aan de kwetsbare infrastructuur.

Musoshi-Sodimico is een vervallen mijnstadje op 15 km van Kasumbalesa. Het is een kleine gemeente van ongeveer 25 km² en 17.000 inwoners. Economisch was en is het volledig afhankelijk van de koper- en kobaltproducent Sodimico. Dat bedrijf was tussen 1969 en 1981 in handen van Japanse investeerders en werd daarna een tijdlang gecontroleerd door een Canadese groep. De activiteit werd sterk afgebouwd maar er blijft nu nog een beperkte activiteit onder leiding van de groep George Forrest. De arbeiders zijn in dienst gehouden en verdienen een symbolisch loon van 40

tot 50.000 FC (Congolesse francs, ongeveer 50 dollar). Dat is de helft van het min of meer gangbare minimumloon van 100 dollar per maand. De levensstandaard en de kwaliteit van de woonomgeving en van het milieu zijn dus erg laag.

Een terrein van 30 ha (100 op 300 meter) dat juist achter de secundaire school ligt, is sterk vervuild door het afvalwater van het bedrijf, afkomstig van het proces van het wassen van de ruwe koperertsen. Het water van een klein stroompje is letterlijk gifgroen, het terrein is over de hele oppervlakte zwaar vervuild en er groei niets op. Tijdens het droge seizoen en vooral in september-november waait de wind grote hoeveelheden stof naar de school en de woonwijk (cité) die naast de school ligt. De stofhinder is soms zo groot dat de school enkele dagen gesloten moet worden. De vervuiling veroorzaakt vanzelfsprekend ook veel aandoeningen van de luchtwegen.

Het dak van de secundaire school is in november 2010 door een windhoos meegenomen en voorlopig hersteld, ramen en plafonds van de klassen zijn in slechte staat. We hebben bij de provincie Limburg een project ingediend om het dak van de school te vernieuwen en de klaslokalen te herstellen. Het terrein achter de school kan volgens de universiteit van Lubumbashi beplant worden met een speciale grassoort. Het hele project zal meer dan 100.000 euro kosten en we hopen dat Limburg daarvan 62.500 euro (over vijf jaar) wil betalen. Tony Schildermans, de Aalmoezenier die hier de parochie leidt en ook prefect van de school is, vertrekt einde april naar België en zal dan de laatste details van het voorstel gaan bespreken.

Hoewel het zondag is, zijn de klassen van de school druk in gebruik. Enkele voor activiteiten van de jeugdbeweging, de meeste zijn omgetoverd tot tijdelijke slaappleatsen voor jongeren uit het laatste jaar van het secundair onderwijs die hier het staatsexamen (*examen d'état*) komen afleggen. Ze komen niet enkel uit Musoshi maar ook uit Sakania (nog eens 80 km verder) en andere plaatsen. Sommigen zijn al enkele dagen ter plaatse maar allemaal moeten ze nog tot het einde van de volgende week blijven. Morgen is er het eerste deel van het schriftelijk examen (*la dissertation*) en donderdag mondeling Frans. Later in mei en juni volgen de volgende delen van het examen. Elke keer opnieuw moeten de deelnemers verplaatsingskosten betalen en levensmiddelen meebrengen; ze koken in open lucht op de speelplaats van de school. Enkele weken per jaar zijn een deel van de klassen dus niet beschikbaar. Ik kan enkel maar raden welke invloed dat kan hebben op de toch al povere kwaliteit van het secundair onderwijs.

Om voor de voorbije week wetenschappelijk verantwoord te eindigen enkele cijfers over het onderwijs in Congo, geput uit de *World Development Indicators* van de Wereldbank (op internet beschikbaar en één van de informatiebronnen die ik hier op mijn PC heb opgeslagen). Slechts 4 procent van de Congolese kinderen volgen kleuteronderwijs. Tot 90% van de kinderen tussen 6 en 12 jaar zijn ingeschreven in het lager onderwijs maar slechts 56% (66% bij de jongens en 46% bij de meisjes) van hen beëindigt dat lager onderwijs met succes. En dat is al een verbetering want in 1991 beëindigde slechts 48% van de kinderen het lager onderwijs. De grote uitval in het lager onderwijs is sterk verbonden met het fenomeen van de kinderarbeid. Volgens het jaarverslag 2010 van de centrale bank is 40% van de kinderen aan het werk. Volgens mijn vlugge raming moeten dat er dus ongeveer 6 miljoen zijn (31 tot 32 miljoen Congoleesjes tussen 0 en 14 jaar, dus 15 à 16 miljoen tussen 7 en 14 jaar en daarvan 40 procent). Van die 6 miljoen kinderen ziet 2 miljoen nooit een schoolbank, de andere vier miljoen combineren school en werk, meestal in familiaal verband. Maar of ze in die omstandigheden een diploma lager onderwijs halen is twijfelachtig.

De afvallingsrace gaat daarna verder. Slechts 37% van de jongeren volgt secundair onderwijs (het slaagpercentage voor het staatsexamen ga ik navragen bij de provinciale onderwijsinspectie) en slechts 6% van de achttienjarigen en ouder is in het hoger onderwijs ingeschreven.